

Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet

TILPASNING OG UTPRØVING AV INTERNATIONAL CHILD DEVELOPMENT PROGRAMME (ICDP) SOM FOREBYGGENDE TILTAK MOT RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME

Prosjektperiode 2015 – 2016

v/ seniorrådgiver Grete Flakk, Bufdir

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Norge

TILPASNING OG UTPRØVING AV ICDP SOM FOREBYGGENDE TILTAK MOT RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME

- Tiltak 19 i Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme:

«Barne-, ungdoms og familiedirektoratet skal utvikle og prøve ut et opplegg for veiledning av foreldre som har en bekymring overfor sine barn knyttet til radikaliserings og voldelig ekstremisme. *Program for foreldreveiledning* legger til rette for at foreldre kan møtes og, sammen med sertifiserte veiledere, ta opp utfordringer, drøfte ulike spørsmål og utveksle erfaringer.»

FÅ TILTAK, LITE KUNNSKAP OG ERFARING OM FORELDREARBEID KNYTTET TIL RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME

- Exit - norsk prosjekt 1996/97 - foreldrenettverk – mål å hjelpe ungdom ut av høyreekstreme miljøer – ungdom som allerede var radikalisert
- Aarhus kommune i Danmark: tiltak både overfor ungdom som er blitt radikalisert og foreldrene deres: mentorordninger, informasjonshus , foreldrenettverk, foreldrecoucher
- Storbritannia: nasjonal kampanje for å få mødre, søstre, venner og kjærester til å være årvåkne; info om hvordan ta kontakt med politi etc, «hotline» mot radikalisering

MÅLSETTING FOR PROSJEKTET

- tilpasse og prøve ut Program for foreldreveiledning/ ICDP (International Child Development Programme) for foreldre som har en bekymring overfor sine barn knyttet til radikalisering og voldelig ekstremisme – som **forebyggende** tiltak
- bidra til økt kompetanse hos veilederne i kommunen knyttet til målgruppen og tematikken

OVERORDNEDE MÅLSETTINGER ICDP

- Forebygge psykososiale problemer blant barn og unge gjennom å støtte og styrke foreldre og andre omsorgsgivere i deres omsorgsrolle
- Gjennom det universelle tilbudet fange opp de foreldrene som har større utfordringer enn andre
- For familier med minoritetsbakgrunn: bygge bro mellom familienes tradisjonelle verdier og tradisjoner i barneoppdragelse og norske verdier og tradisjoner

MÅLSETTINGER – ICDP

- Fremme positiv oppfatning av og holdning til barnet
- Fremme omsorgsgiverens oppfatning av seg selv som kompetent og mestrende
- Påvirke omsorgsgiverens forståelse av hvor viktig samhandlingen mellom omsorgsgiveren og barnet er for barnets utvikling

ICDP BYGGER PÅ TRE PILARER

- Omsorgsgivers oppfatning av barnet er avgjørende for den omsorgen barnet får
- Det er tre dialoger som er grunnleggende for at barn skal utvikle seg optimalt; den emosjonelle, den meningsskapende/utvidende og den regulerende dialogen
- Veiledning av foreldre kan best skje ved å aktivere, bevisstgjøre og understøtte foreldrenes positive praksis, i stedet for å pådytte regler og påbud som kan virke fremmedgjørende

BEVISSTGJØRENDE / SENSITIVISERENDE METODIKK

- Gi omsorgsgiverne støtte i forhold til det som fungerer
- Hjelp omsorgsgiverne til å finne sin egen "tause" kunnskap
- Styrke omsorgsgivernes selvtillit og tro på egen kompetanse
- Styrke omsorgsgivernes egne problemløsende evner

GJENNOMFØRING AV PROSJEKTET

- Prosjektstart våren 2015
 - Prosjektplan og budsjett ble utarbeidet
 - Opplegg tilpasset målgruppen ble utarbeidet
 - Referansegruppe ble oppnevnt
 - Rekruttering av kommuner til å delta i prosjektet ble gjennomført
- Fem kommuner og tre bydeler i Oslo takket ja til å delta
- Alle kommunene som deltok hadde erfarne sertifiserte ICDP-veiledere, men få hadde erfaring med veiledning av foreldre til ungdom

GJENNOMFØRING FORTS.

- Opplæringssamling for veiledere og trenere oktober 2015
- Gjennomføring av veiledningsgruppene januar - juni 2016. Hver gruppe gjennomførte åtte møter med foreldre
- Erfaringsamling/veiledning i Oslo mars 2016
- Juni 2016 – oppstart forskning FAFO
- Oppsummeringssamling i Oslo 13.-14. oktober 2016 for veiledere, trenere og interesserte kontaktpersoner/ledere i kommunene

FORANKRING I KOMMUNEN/BYDELEN

- Invitasjon ble sendt rådmannen/øverste administrative leder
- Ansvar for prosjektet ble i alle kommunene plassert et stykke ned i den lokale administrasjonen, som regel til ICDP-koordinator
- Mange av kommunene valgte å legge ansvaret til enheter som arbeider med familier med innvandrerbakgrunn
- Ikke god nok forankring på mellomledernivå med instanser som var nødvendige for å samarbeide om rekruttering

REKRUTTERING

- Drøftinger i forkant av hvem som var målgruppe for prosjektet
- Forsøk på samarbeid med andre etater i kommunen for å rekruttere. Mye velvilje, men lite resultater
- Ordene radikalisering og voldelig ekstremisme skremte samarbeidspartnerne
- Det ble lettere å rekruttere når ordet «utenforskap» ble brukt i stedet
- Rekruttering skjedde via flyktningekontor, lokal innvandrersorganisasjon, moske, introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, barnevern
 - i liten grad fra skole
- Noen grupper hadde foreldre med samme språkbakgrunn, der veiledningen foregikk på morsmål; de fleste gruppene hadde foreldre med ulik kulturell bakgrunn, også etnisk norske

HVEM DELTOK?

- Foreldre uten store bekymringer – mest bekymringer knyttet til å være foreldre i et nytt og ukjent land
- Foreldre som var generelt bekymret, uten at ungdommene deres viste atferd som gav grunn til bekymring
- Foreldre som var bekymret basert på konkrete problemstillinger knyttet til ungdommene, for eksempel utenforskap – til dels store bekymringer og vansker
- Ingen foreldre hadde ungdommer der det var konkret bekymring for radikalisering (primærmålgruppen)
- Flest foreldre med minoritetsbakgrunn, men også noen etnisk norske
- Sju kommuner/bydeler gjennomførte foreldregruppe, en kommune hadde gruppe for ansatte fra boliger for enslige mindreårige asylsøkere

TILPASNING AV PROGRAMMET TIL MÅLGRUPPEN

- Utgangspunkt i standardversjonen av ICDP, åtte møter
- Valgte å bruke de tre dialogene som utgangspunkt for samtale, ikke de åtte temaene
- La inn informasjon og drøfting om utfordringer ungdom møter i dagens samfunn, herunder radikalisering
- La inn temaet «kropp og hjerne under ombygging», spesielt om ungdomshjernens utvikling
- La inn informasjon og drøfting om å vokse opp med krysskulturell identitet

OPPLEGG I ÅTTE MØTER FOR FORELDRE

Møte	Innhold
1. møte	Skape trygghet: Introdusere opplegget, presentasjon av deltakerne og veilederne, snakke om forventninger, dele bekymringer.
	Legge vekt på å danne et godt nettverk blant foreldrene, bli kjent
2. møte	Skam, stigma knyttet til problemstillingen radikaliserings. Hvordan er det å være i en gruppe og snakke om dette temaet?
	Konkret informasjon om utfordringer ungdom møter i dagens samfunn, inkludert radikaliserings – hvordan ser verden ut? Bruk av filmklipp fra YouTube – utveier.no. Lage rom for erfaringsutveksling og diskusjon.
3. møte	Foreldrenes oppfatning av ungdommen sin. Hvordan kan vi forstå / tolke ungdom på ulike måter – med utgangspunkt i konkrete eksempler.
	«Hvordan fungerer ungdoms hjerner?»
4. møte	Introdusere den emosjonelle dialogen, tema 1-4. Betydningen av en god relasjon med foreldre for å motvirke etablering av andre negative relasjoner. Hvordan kan foreldre bli en motvekt?
	Normalisere at relasjonen kan være dårlig – snakke om dårlig samvittighet.
	Den emosjonelle dialogen – hvordan skape, ivareta eller reparere en dårlig relasjon?
	Den emosjonelle dialogen knyttet til krysskulturell tilhørighet.

OPPLEGG I ÅTTE MØTER FOR FORELDRE

5. og 6. møte	Den meningsskapende og utvidende dialogen
	Hvordan få til den gode samtalen, for eksempel om vanskelige og tabubelagte tema / radikaliseringsproblemer? Hvordan komme ut av et negativt samtalespor?
	Hvordan hjelpe ungdommene til å skape tvil og utvikle evne til å ta standpunkt basert på nyansert refleksjon? Demokrati og samfunnsforståelse.
	Øve på å «rulle med motstand» og åpne spørsmål
	Hvordan være foreldre og makte å stå i konflikt eller uenighet?
7. og 8. møte	Den regulerende dialogen. Hvordan sette gode grenser? Hvordan hjelpe hverandre som foreldre til å sette grenser? Hva finnes av hjelp i kommunen/nærmiljøet? Hvem kan dere som foreldre få hjelp av videre?

TILPASNING AV PROGRAMMET - ERFARINGER

- Viktig med informasjon om ungdoms utvikling og behov for å endre foreldrenes syn på ungdommene sine og skape grunnlag for en god/bedre relasjon. Hva vil det si å være ungdom?
- Temaet om ungdoms hjerne engasjerte og skapte rom for endring i foreldres oppfatning av ungdommene sine
- Tema om krysskulturell tilhørighet ble viktig for å hjelpe foreldrene til å se verden fra ungdommens ståsted
- Det justerte opplegget med å snakke om dialoger i stedet for enkelttemaer (åtte tema for godt samspill) fungerte godt

FORELDRENE MOTIVASJON FOR Å DELTA

- Få informasjon om barneoppdragelse i Norge: frykt for og nysgjerrighet på det ukjente
- Frykt for barnevernet – mange har endret sin omsorgspraksis på måter de opplever er feil, fordi de tror det er slik det skal gjøres i Norge
- Ønske om hjelp til å forbedre relasjonen til ungdommen sin

ENDRINGER HOS FORELDRENE

- Kunnskap om Norge og det norske systemet førte til økt trygghet i foreldrerollen – viktig med ny kunnskap samt mulighet til å stille spørsmål og reflektere rundt forskjeller
- Mer refleksjon over hvordan egen væremåte virker inn på ungdommene
- Endringer i synet på ungdommen - viktig med hjelp til å ta ungdommens perspektiv
- Lyttet i større grad til ungdommene sine – ga ungdommen rom til å komme med sine meninger og følelser
- Mindre bruk av press – mer motivasjon
- Ble tryggere på å sette grenser – fikk bekreftelse på at det var riktig med grenser
- Bedre kommunikasjon med ungdommene
- Atmosfæren hjemme ble roligere
- Å møte andre i samme situasjon førte til økt trygghet og bedre nettverk – for noen var det viktigere enn selve innholdet i veiledningen

Eksempel på erfaring fra prosjektet

- *Vi lærte å kommunisere med barnet. Vi lærte at liksom, av og til er det vanskelig hjemme, ikke sant, vanskelig å snakke med barna. Så kurs hjelper oss å komme i dialog, få de til å åpne seg. For når de er 13 år, eller 10 år, da er puberteten i gang, ikke sant, og da er det hormoner som snakker. Da er det vanskelig å forklare. Og etter kurset fant vi en bedre kommunikasjon. Alt er lettere, roligere. (mor)*
-

RELASJONEN MELLOM VEILEDERNE OG FORELDRENE SOM NØKKELE FOR Å FÅ TIL ENDRING

- Nærhetsrelasjonen – preget av emosjoner og omsorg, beskriver foreldre utelukkende positivt. Utfordrende foreldre sees på som foreldre med ekstra behov for å bli møtt, sett og anerkjent.
- Proffrelasjonen – beskriver også foreldre positivt, men mer analytisk og profesjonelt. Utfordrende foreldre må møtes med respekt for sin egenart, ikke defineres og sammenlignes med de andre foreldrene.
- Streverelasjonen – beskriver stort sett foreldre positivt, bortsett fra de som oppleves krevende. Disse foreldrene oppfattes som forstyrrende elementer i gruppen. Relasjonen butter imot, og veileder oppfatter ikke sin egen rolle i samspillet. Konfrontasjon benyttes noen ganger for å få fram hva foreldrene «egentlig» mener.

OPPNÅELSE AV MÅLSETTINGEN

- Målsettingen med prosjektet var å se om ICDP kan forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme
- En underliggende logikk er at barn og ungdom som blir sett og anerkjent av sine omsorgspersoner er vanskeligere å rekruttere inn i ekstreme miljøer
- Veiledernes mål var å få til refleksjon som kunne gjøre foreldrene bedre i stand til å ha gode dialoger med ungdommene sine, og at de kunne bli tryggere i foreldrerollen
- Veilederne mente de oppnådde denne målsettingen, selv om de ikke greide å rekruttere foreldre i primærmålgruppen

FORUTSETNINGER FOR Å LYKKES

- Samkjørte veiledere
- Evne til å skape relasjoner basert på anerkjennelse, ikke definerings
- God forankring

HVA HAR VI LÆRT?

- Primærmålgruppen lot seg ikke rekruttere
- Forebyggende arbeid mot radikaliserings som involverer foreldre må inngå i en bredere forebyggingsstrategi – og på lavere forebyggingsnivå
- Det er viktig å inkludere informasjon om - og refleksjon rundt – norske normer og tradisjoner i barneoppdragelse i relasjon til erfaringer fra foreldrenes opprinnelsesland – inkludert tema barnevernet
- Det er viktig at foreldre får kunnskap om det å være ung og hvilke utfordringer ungdom kan møte i dagens norske samfunn
- Foreldre til ungdom med krysskulturell bakgrunn trenger kunnskap om ungdommens ståsteder og utfordringer
- Anerkjennende dialog mellom veiledere og foreldre skaper bedre grunnlag for å få til gode dialoger mellom ungdom og foreldre enn strategier der veilederne benytter konfrontasjon og provokasjon som metode

VEIEN VIDERE – oppfølging av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

anbefalingene fra forskerne i Fafo

- Ny runde i 2017 med utprøving av det utarbeidete opplegget for nye ungdomsforeldregrupper – foreldre som er bekymret for ungdommene sine, men ikke nødvendigvis knyttet til radikalisering
 - Seks av de åtte kommunene/bydelene i Oslo som deltok i første runde deltar videre i utprøvingen
 - Mulig at noen flere kommuner blir rekruttert
-

Evalueringsrapport fra Fafo

**Veiledningserfaringer. Forsøk
med veiledning (ICDP) av
foreldre med
radikaliseringsbekymringer og
foreldre i asylmottak.**

<http://www.fafo.no/index.php/nb/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/veiledningserfaringer>